

A street scene in Rogaland, Norway, featuring white wooden houses and a large sculpture of a whale on a roof. The whale sculpture is mounted on a white wooden structure, possibly a balcony or roof edge, and is painted in a dark, textured color. It has a brown collar with a silver buckle and is holding a bunch of colorful balloons (purple, pink, and blue) in its mouth. The street is paved and lined with white wooden houses. A large evergreen tree stands in the background. The sky is overcast.

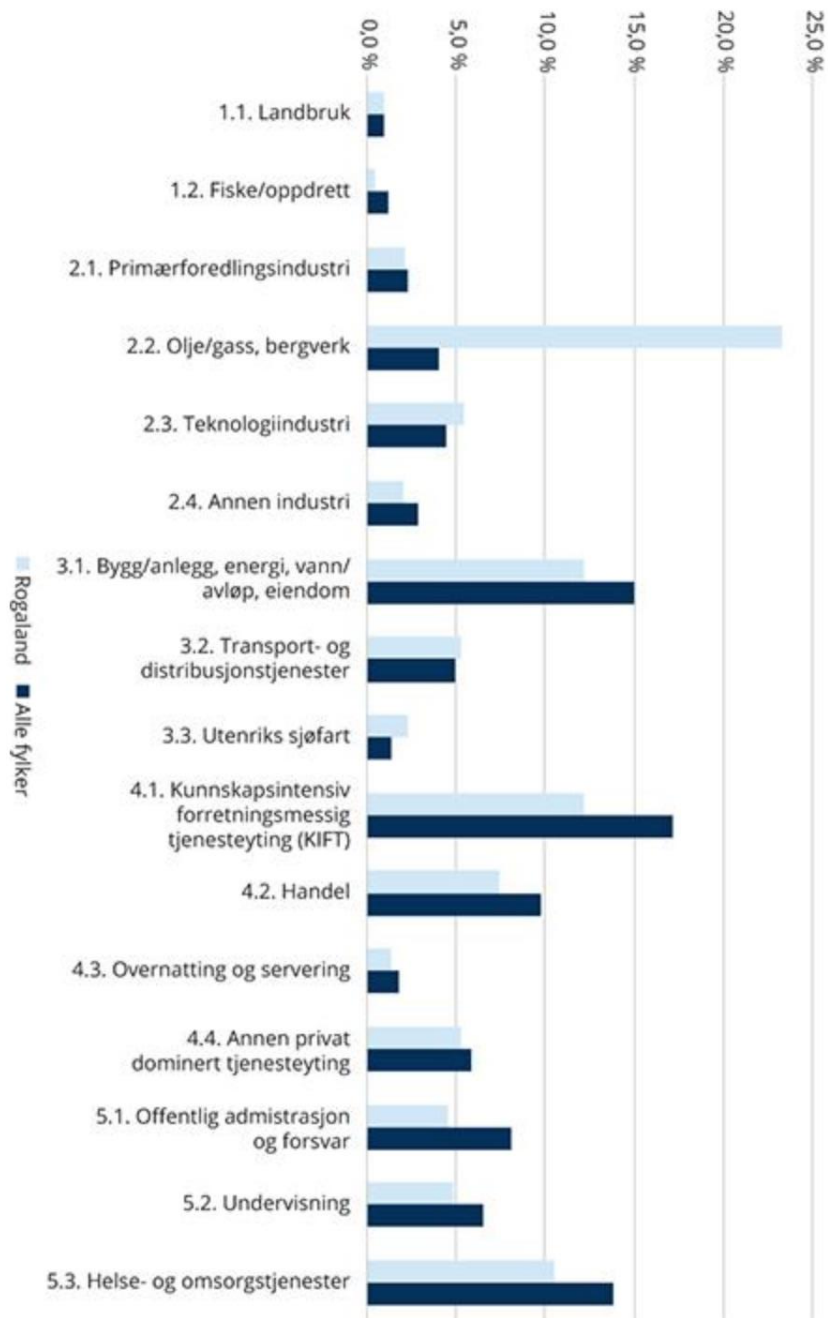
Byutvikling og stedsutvikling som
redskaper for en bærekraftig fremtid
- En ny tid for Rogaland?

Norges fødested?

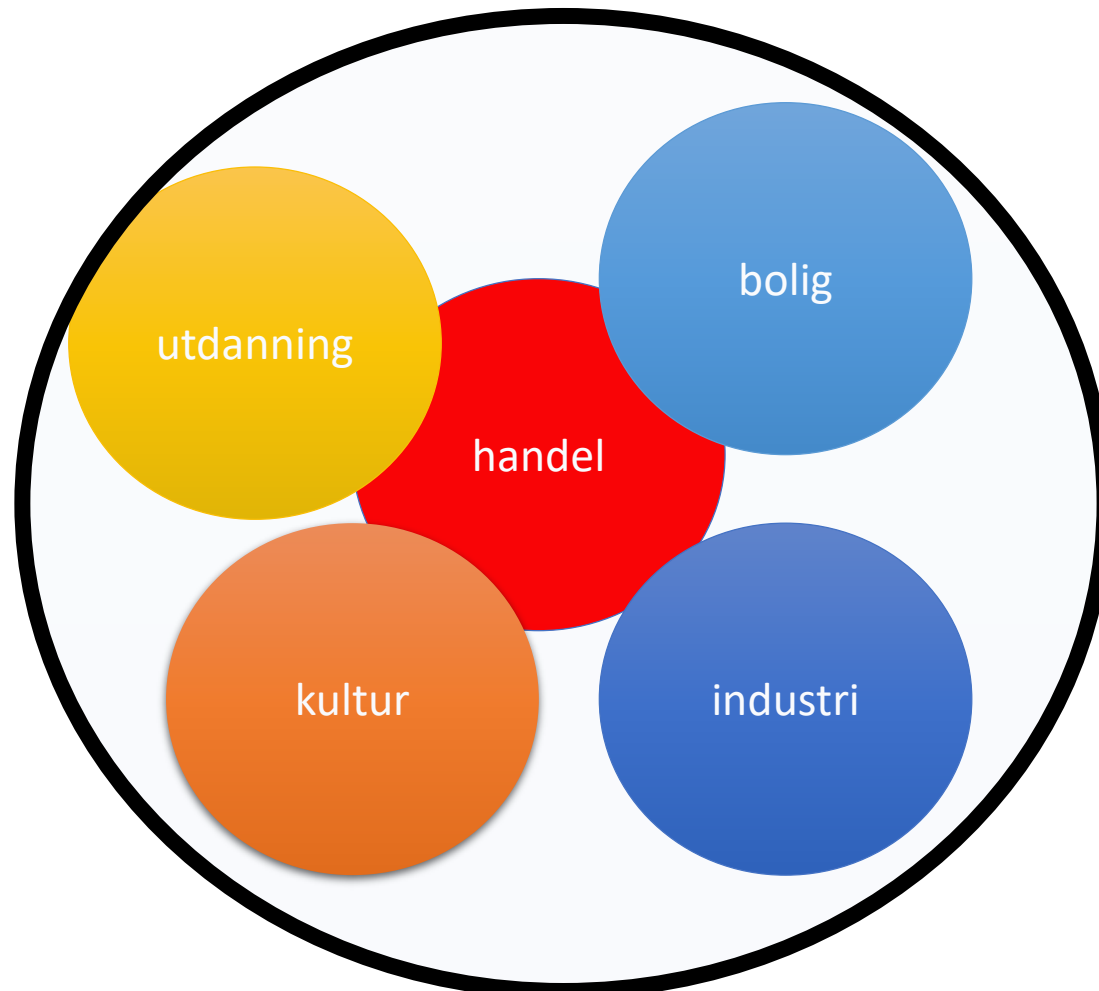
De første skal bli de siste?

1/3

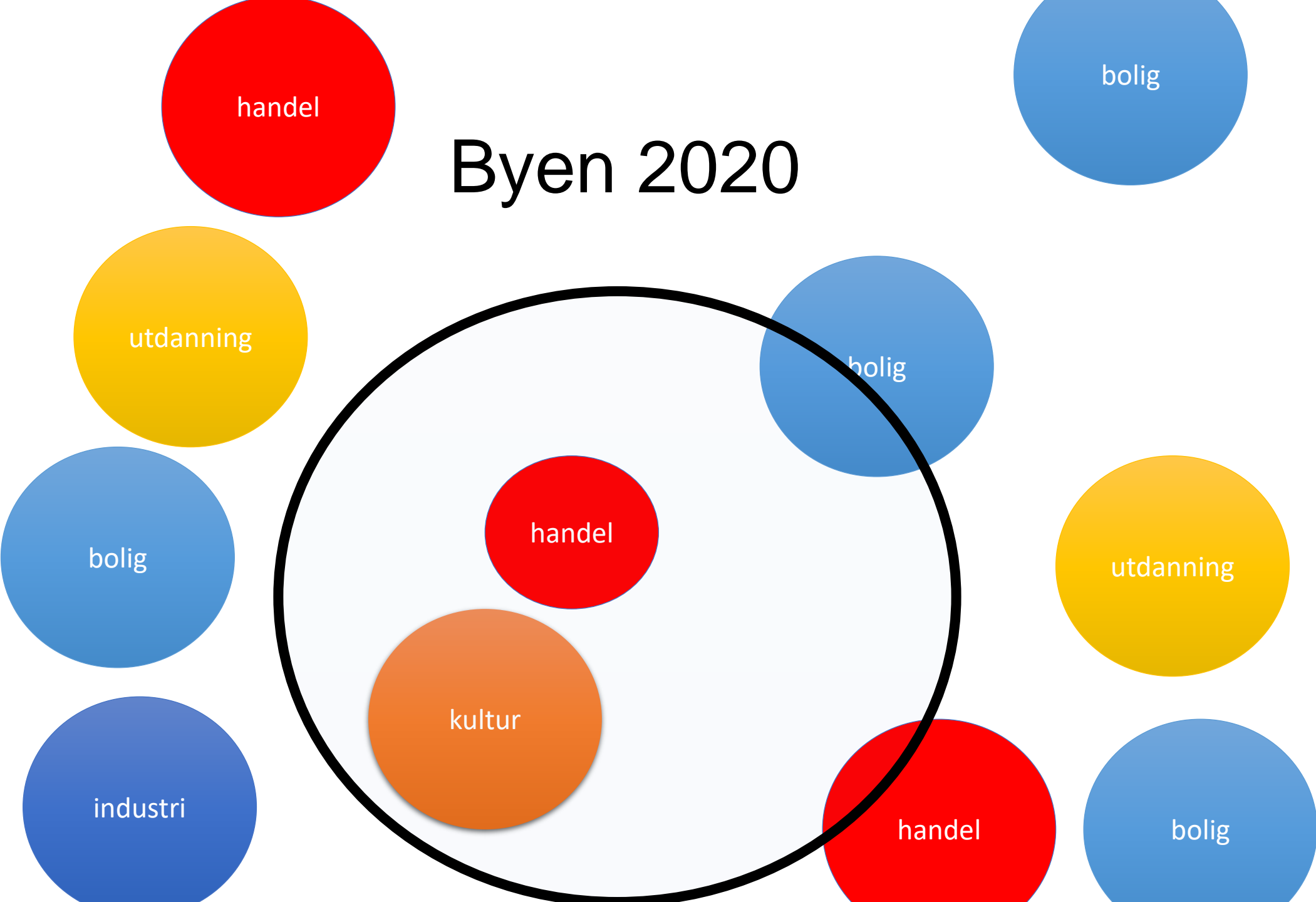

Næringsstruktur i Rogaland etter bruttoregionalproduktet 2015.

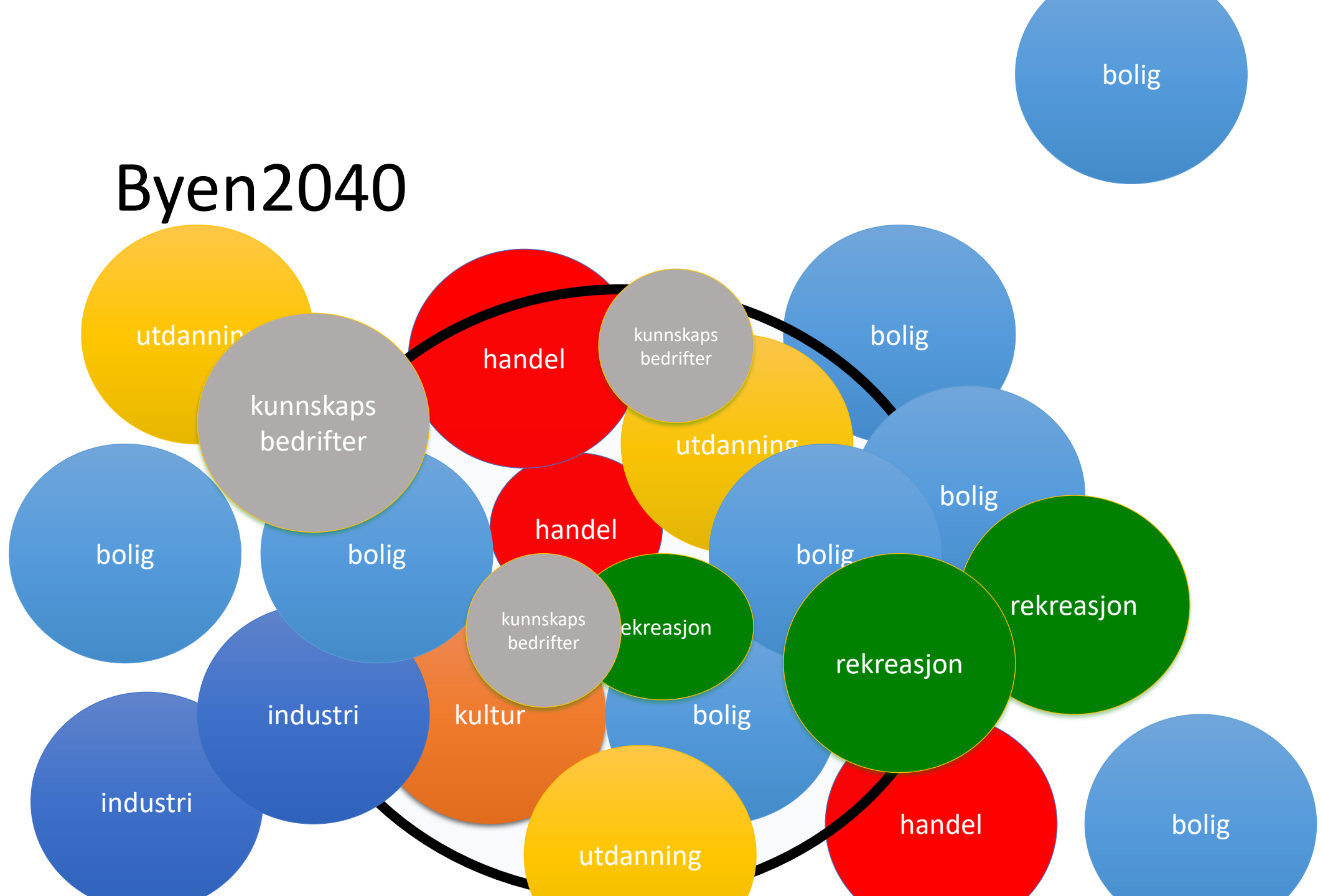
Byen/stedet 1960

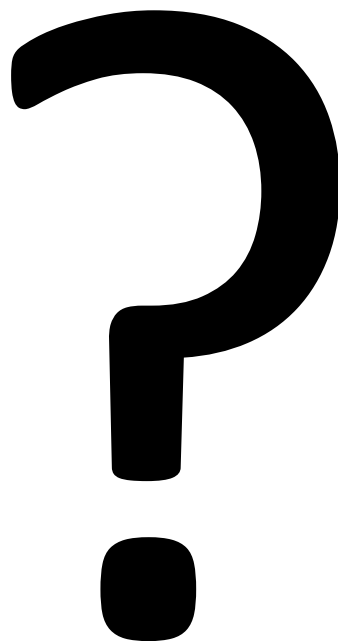
Byen 2020

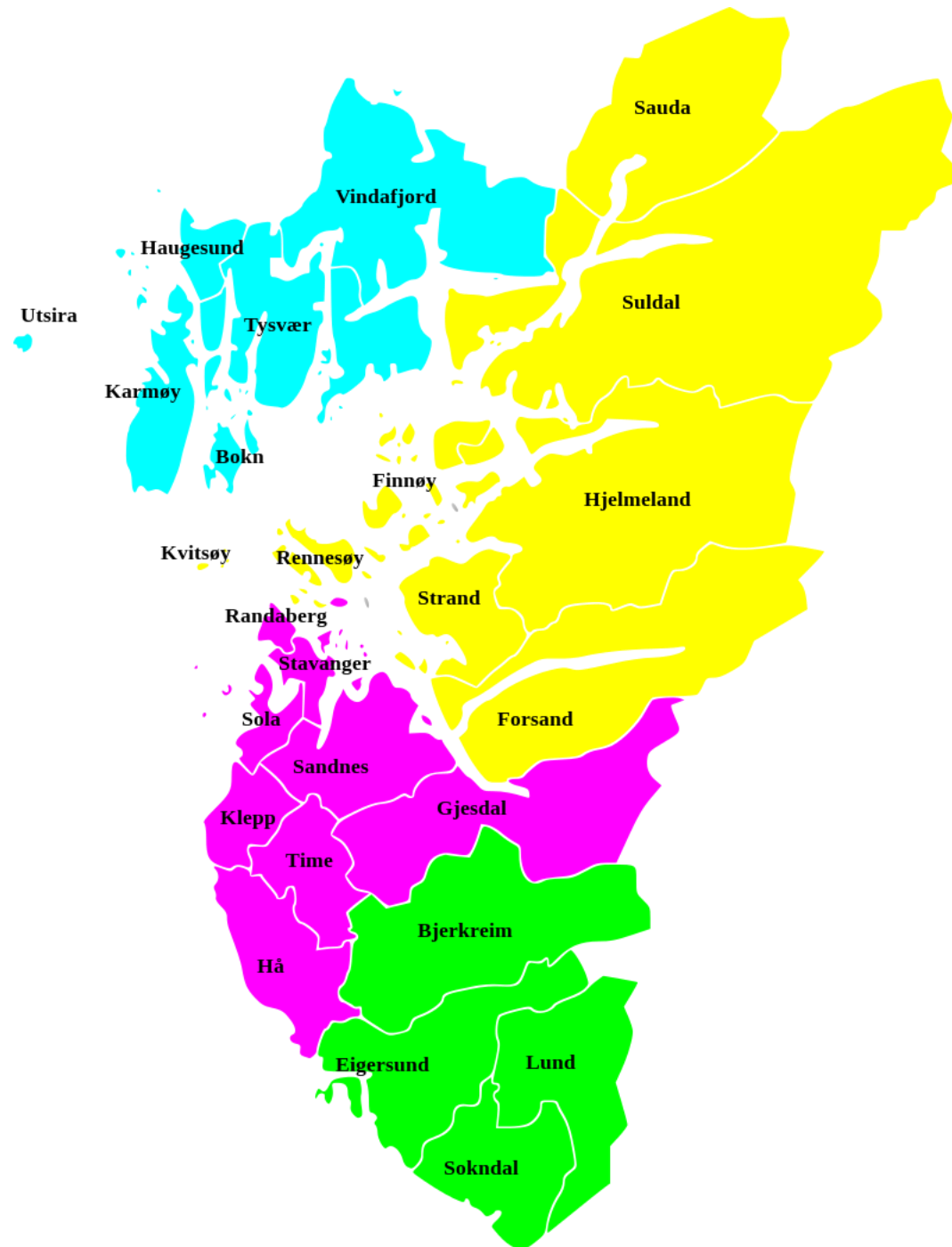
Byen2040

Hva er det egentlige problemet?

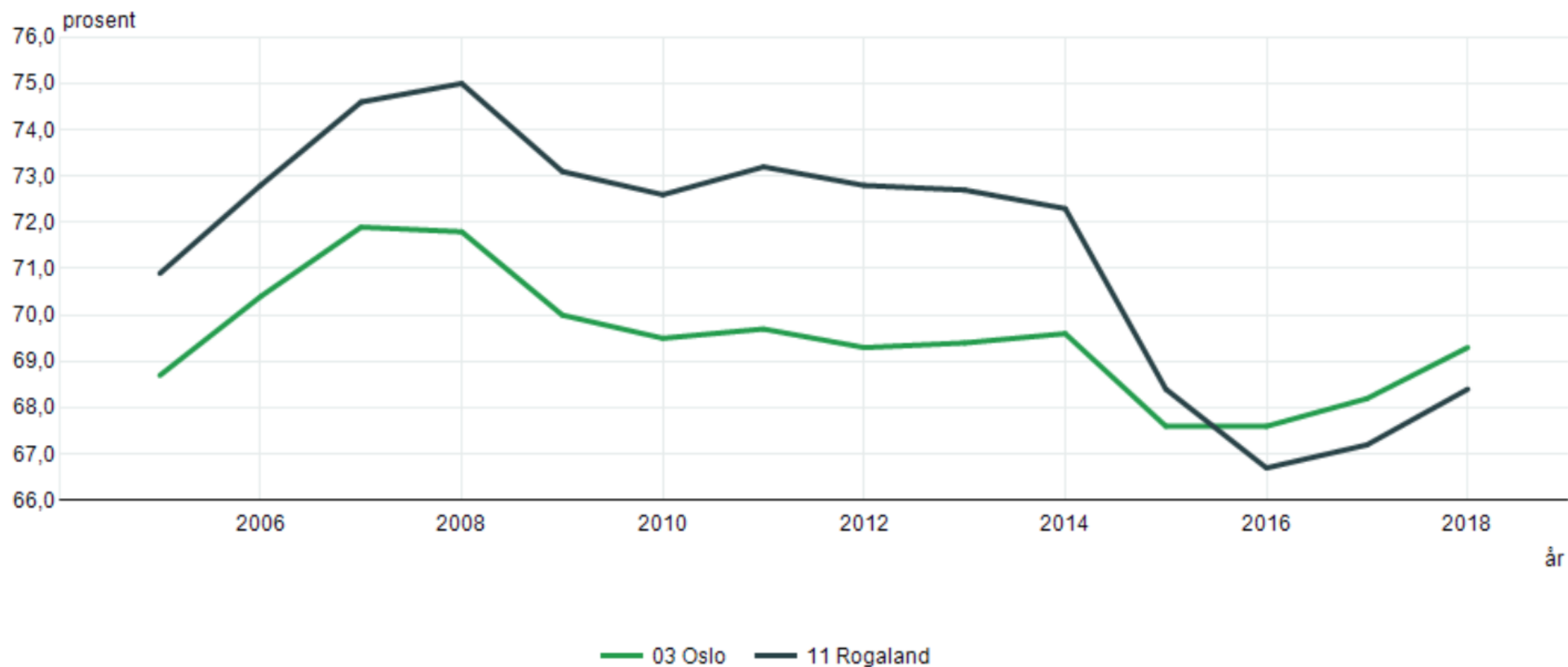

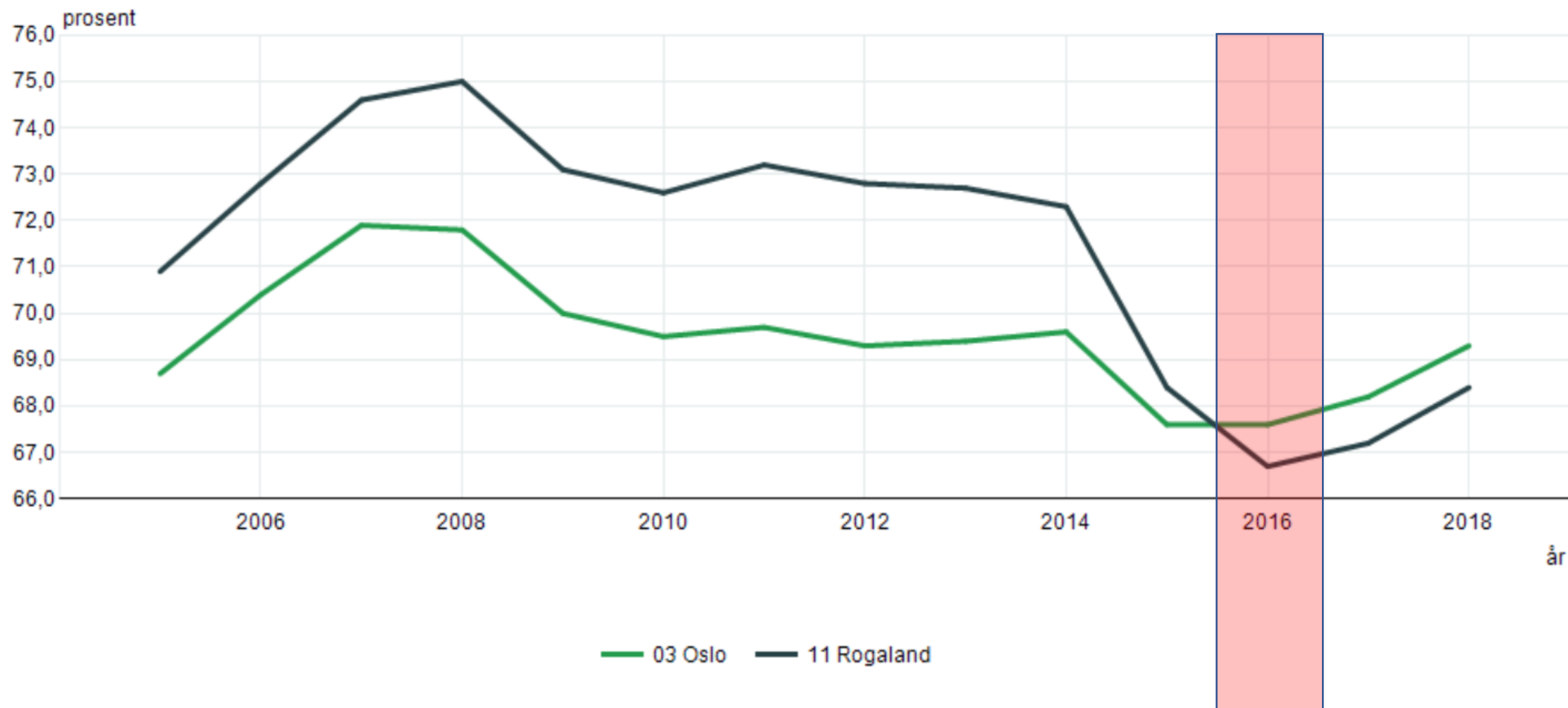
08931: Sysselsetting og arbeidsløse for personar 15-74 år, etter måned. Begge kjønn, 15-74 år, Sysselsette i prosent av befolkninga, sesongjustert.

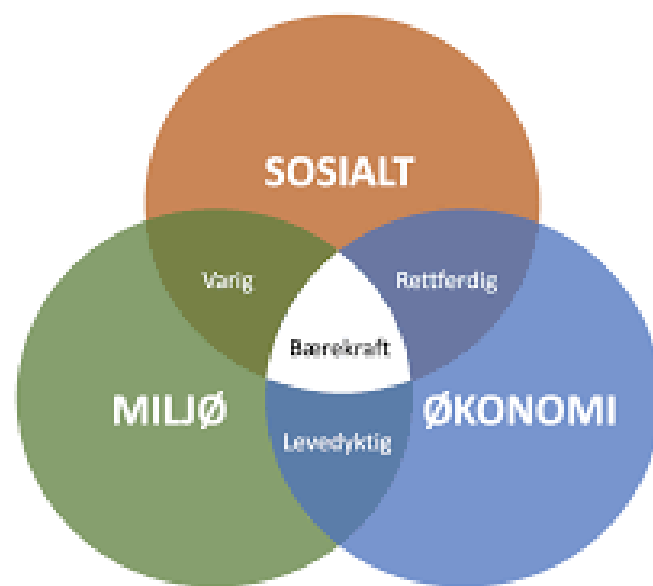

06445: Andel sysselsatte i befolkningen per 4. kvartal (prosent), etter region og år. Begge kjønn, 15-74 år, Sysselesatte i prosent av befolkningen 15-74 år.

06445: Andel sysselsatte i befolkningen per 4. kvartal (prosent), etter region og år. Begge kjønn, 15-74 år, Sysselesatte i prosent av befolkningen 15-74 år.

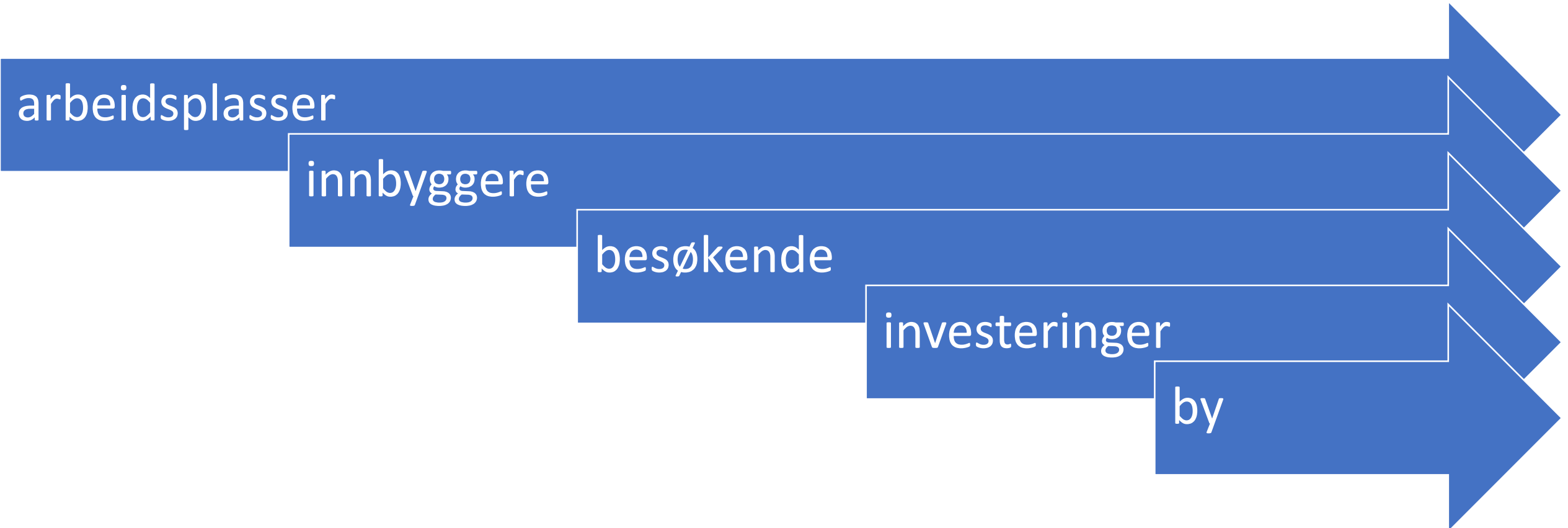

Hvorfor ser vi slike
kurver?

Hva skaper vekst?

Vel, hva er vekst?

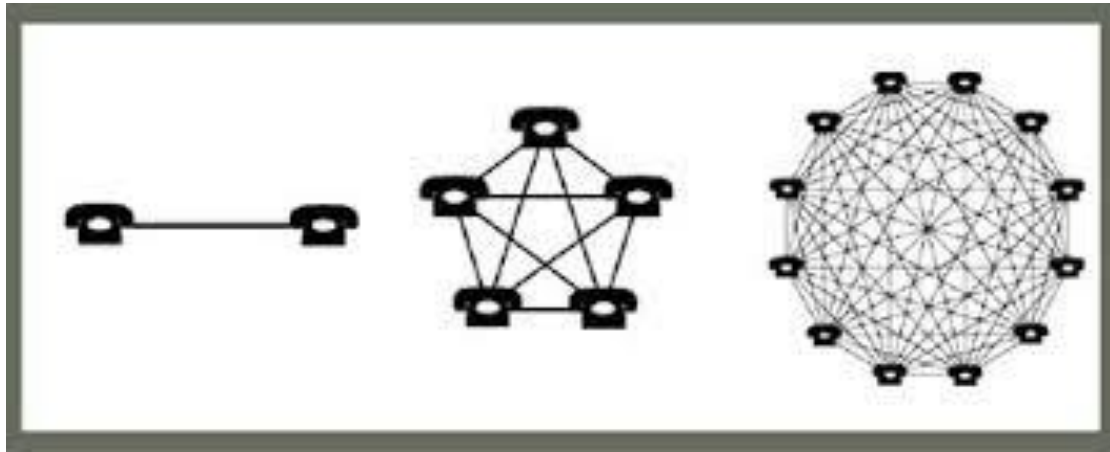

Hva forteller forskningen oss?

Mennesker med høyere utdanning blir mer produktive når de bor tett enn når de bor spredt

Agglomerasjonseffekter forklarer mye

Nettverkseffekter
Spesialisering

Hvis det ikke fantes slike agglomerasjonseffekter ville det heller ikke eksistere byer (storbyer), sier Pierre-Philippe Combes.

En gang i tiden var det nok å skape arbeidsplasser

- I dag kan man ikke skille næringspolitikk og byutvikling

De byene som opplever relativ bedring i utdanningsnivå gjør det stadig bedre

- Strategien må være å tiltrekke seg mennesker med et høyere utdanningsnivå

Omstilling og oljepriser?

- «Omstillingen i vår region gikk ganske så bra etter oljeprisfallet i 2014. Kapitalen ble kanalisert inn i nye næringer. Men i det øyeblikket oljeprisene øker igjen, så løper alle pengene tilbake til olje- og gassnæringen.»
  - Harald Espedal, 18. oktober 2019, Kåånomics i Stavanger.

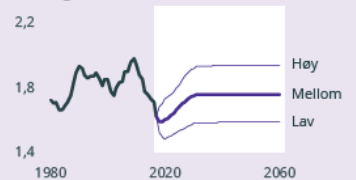
Befolkningsframskrivingene. 2018-2060

Fordi framtiden er usikker, utarbeider vi flere alternative framskrivinger. Disse har ulike forutsetninger om komponentene som påvirker befolkningsutviklingen.

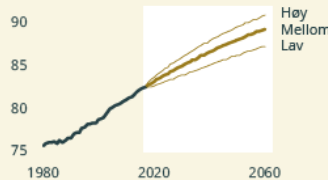
Fruktbarhet

Hvor mange barn kommer kvinner i Norge til å føde?

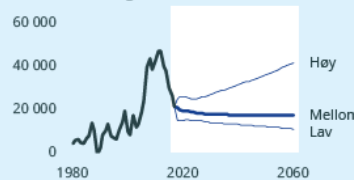
Levealder

Hvor lenge kommer vi til å leve?

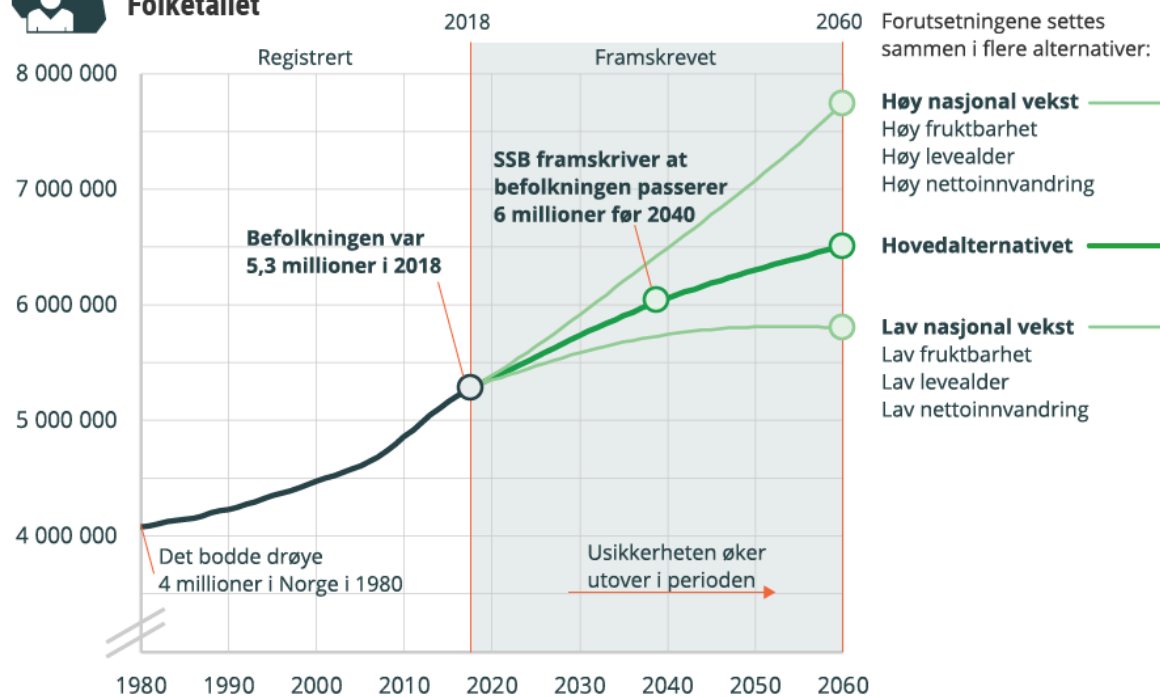

Nettoinnvandring

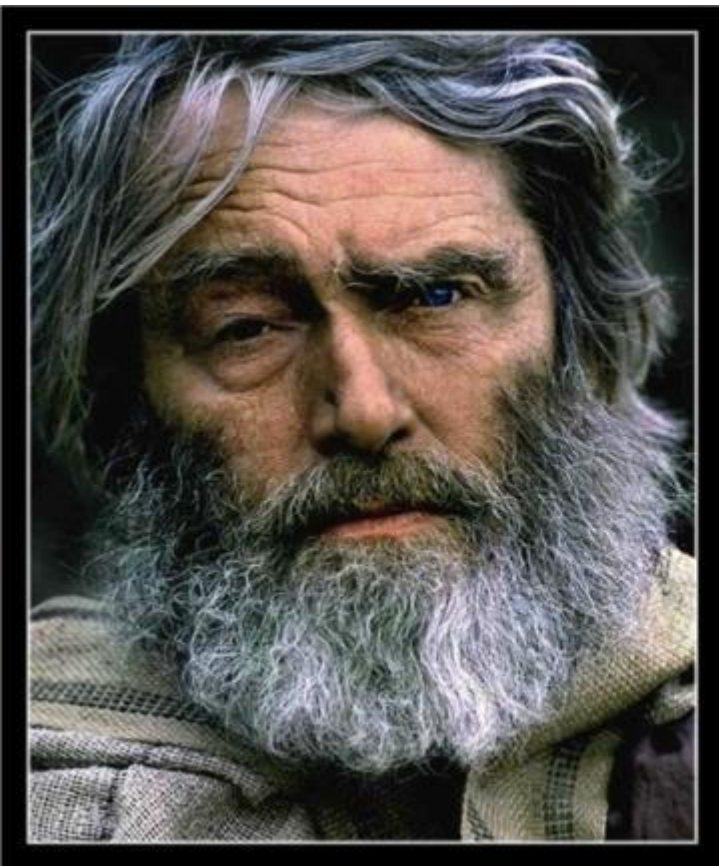
Hvor stor blir årlig nettoinnvandring?

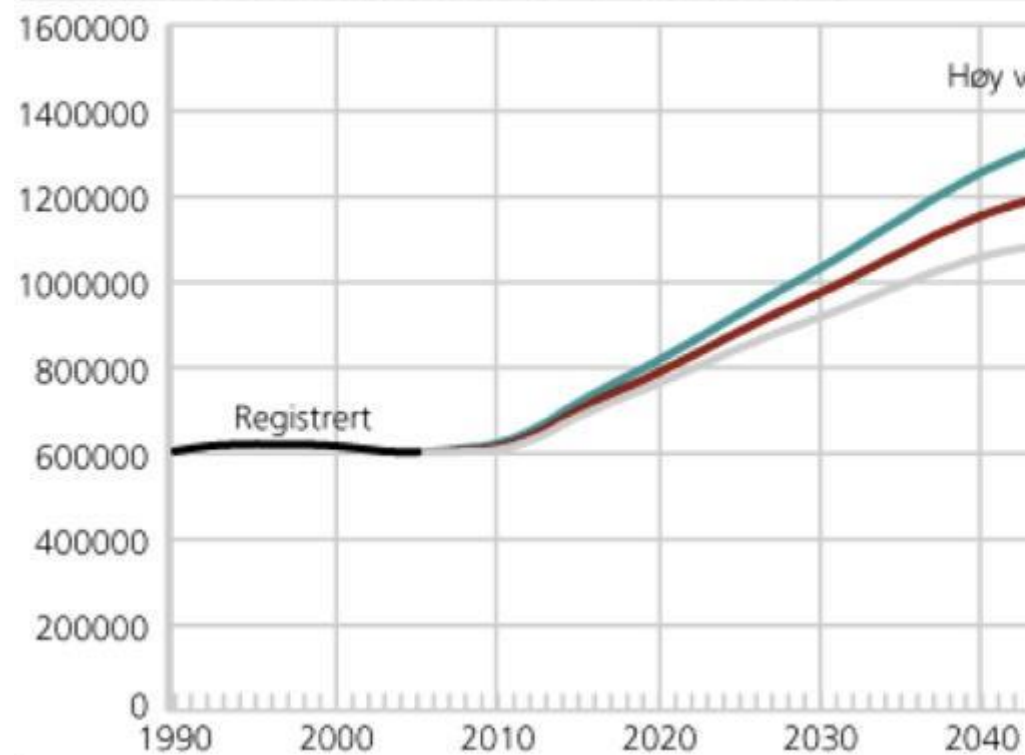
Folketallet

Eldreølgen

Figur 6. Antall personer 67 år og over. Registrert 1990-2010, framskrevet 2010-2060 i tre hovedalternativer

Høyere utdanning

Studenter ved universiteter og høyskoler, 1. oktober 2015

Hvor mange studerte høsten 2015?

Studenter ved norske universiteter og høyskoler samt studenter i utlandet var **283 115 personer** høsten 2015. Dette var en **økning** fra 2005 på nesten **60 000 studenter**.

169 282 (2015)
133 411 (2005)
KVINNELIGE STUDENTER

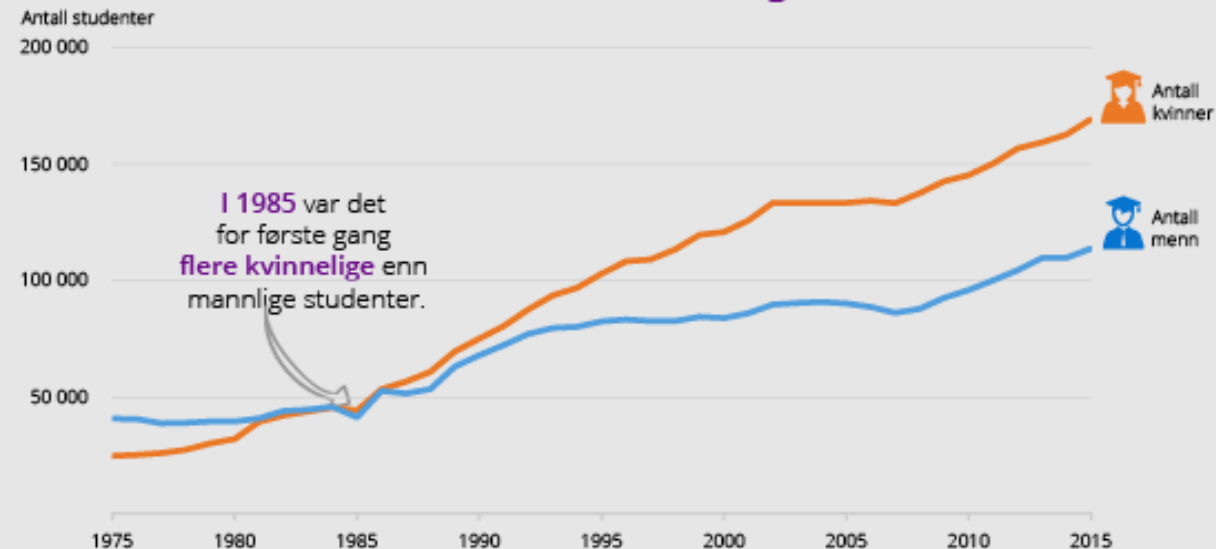

113 833 (2015)
90 196 (2005)
MANNLIGE STUDENTER

I aldersgruppen **19-24 år** studerte **hver tredje person** høsten 2015. For tretti år siden studerte hver åttende person i denne aldersgruppen.

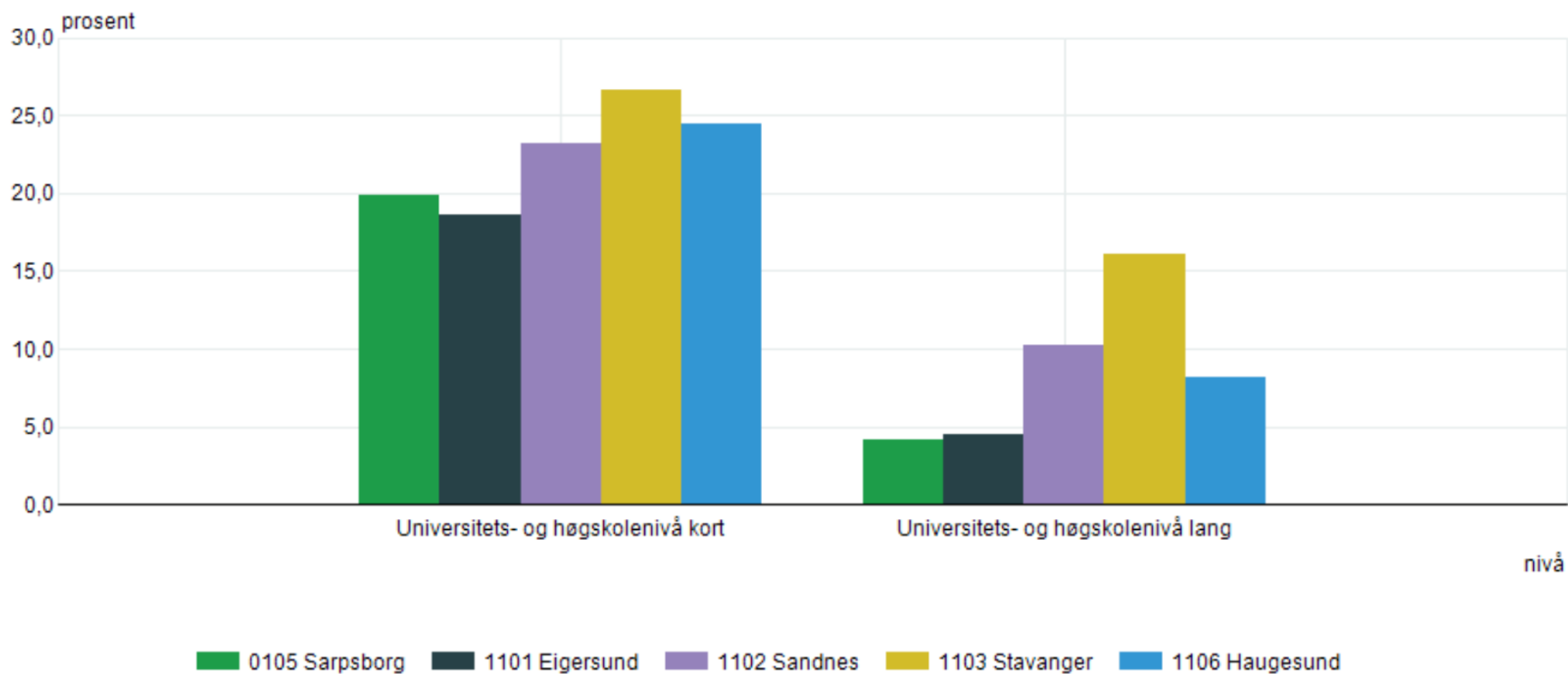
Hvordan har antall studenter endret seg over tid?

Utdanningsnivå

Personer 16 år og over, etter region og nivå. Begge kjønn, Personer 16 år og over (prosent), 2017.

Kvinnerevolusjonen

Kvinnefrigjøring

+

kvinner tar høyere
utdanning enn menn

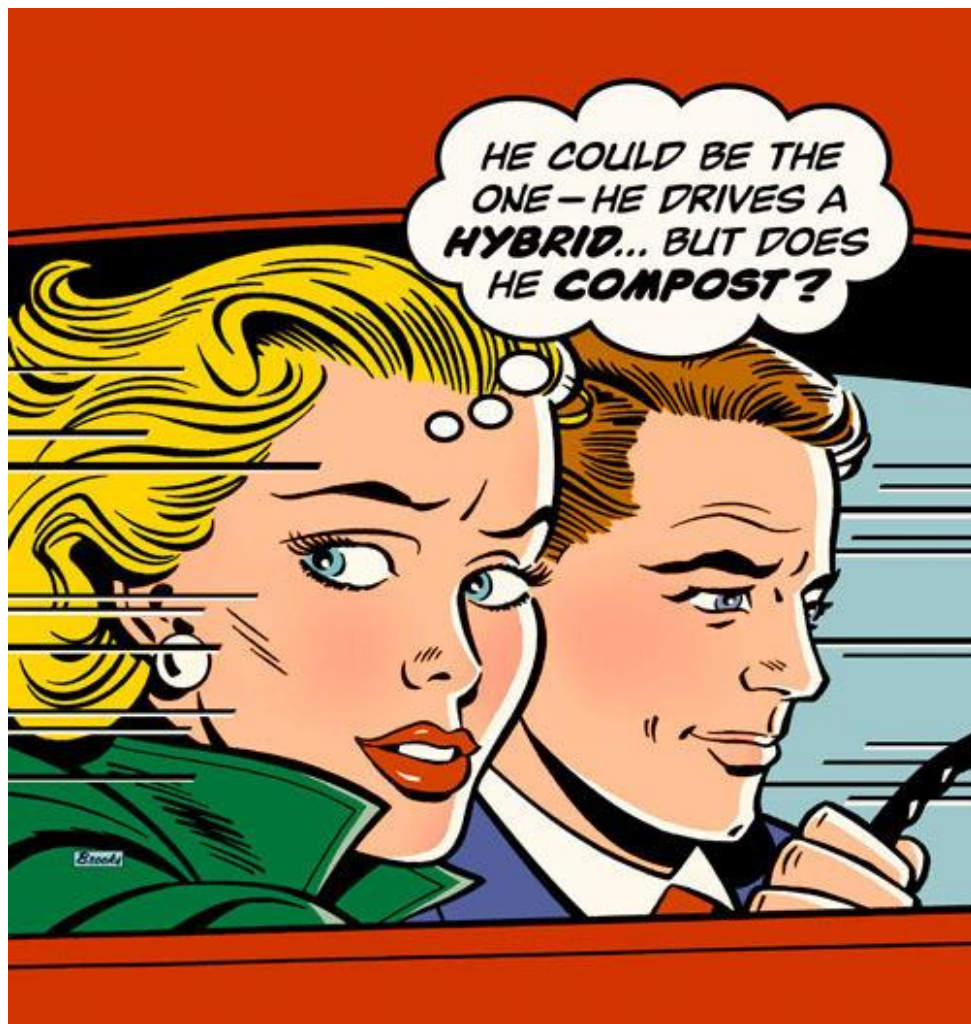
+

har mer urbane
preferanser

+

har mer urbant
arbeidsmarked enn menn

Kvinnerevolusjonen har bieffekter ingen så

Politikk

Statsministeren bekymret over lave fødselstall, ber nordmenn lage flere

NTB

1. jan. 2019 20:04 – Oppdatert 1. jan. 2019 20:04

[f Del \(1,5K\)](#)

[Tweet](#)

Feminiseringen av samfunnet endrer svært mye for alle, for de store og de små byene – og for distriktene

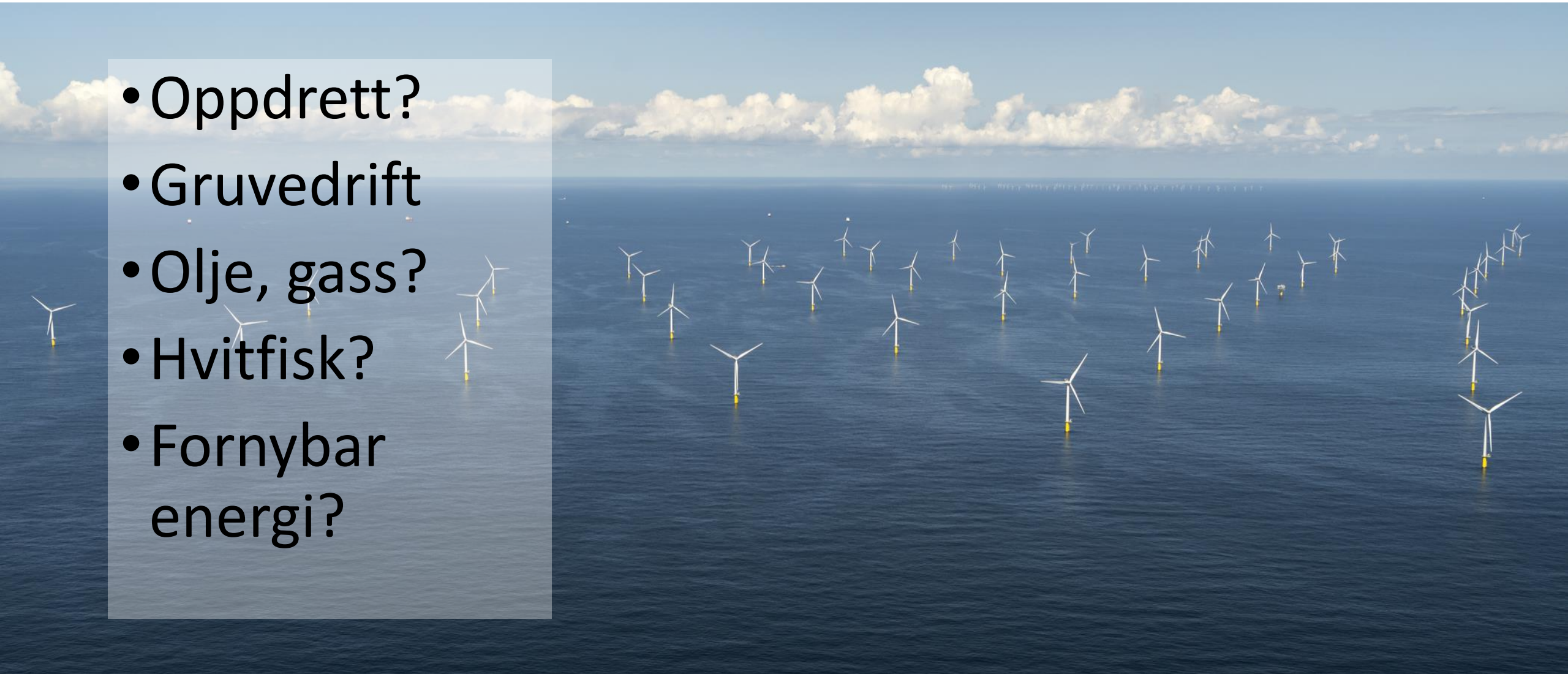
Feminisering gir kulturell urbanisering

foto: Jan Inge Haga

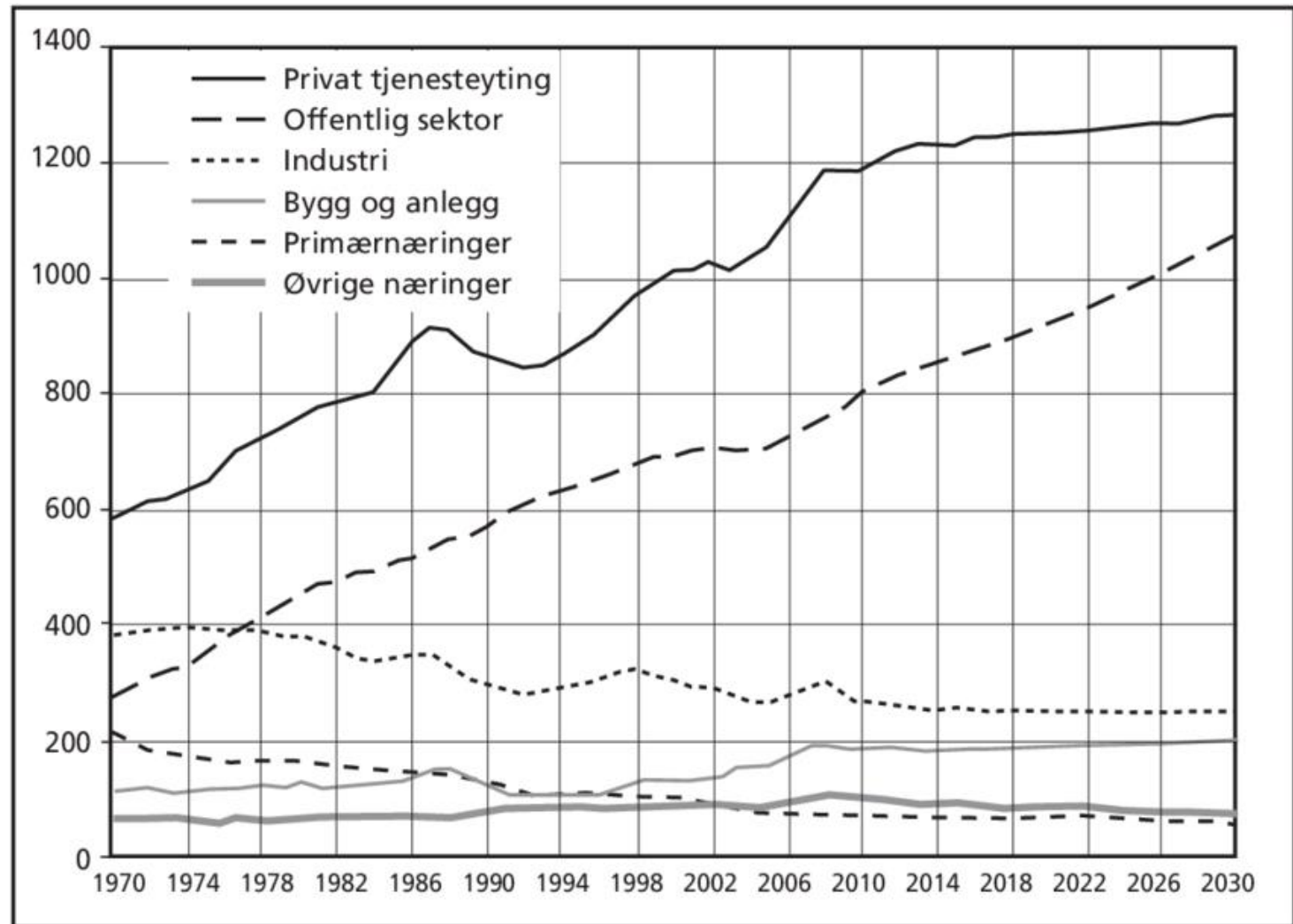
Hvilke næringer vokser mest?

- Oppdrett?
- Gruvedrift
- Olje, gass?
- Hvitfisk?
- Fornybar energi?

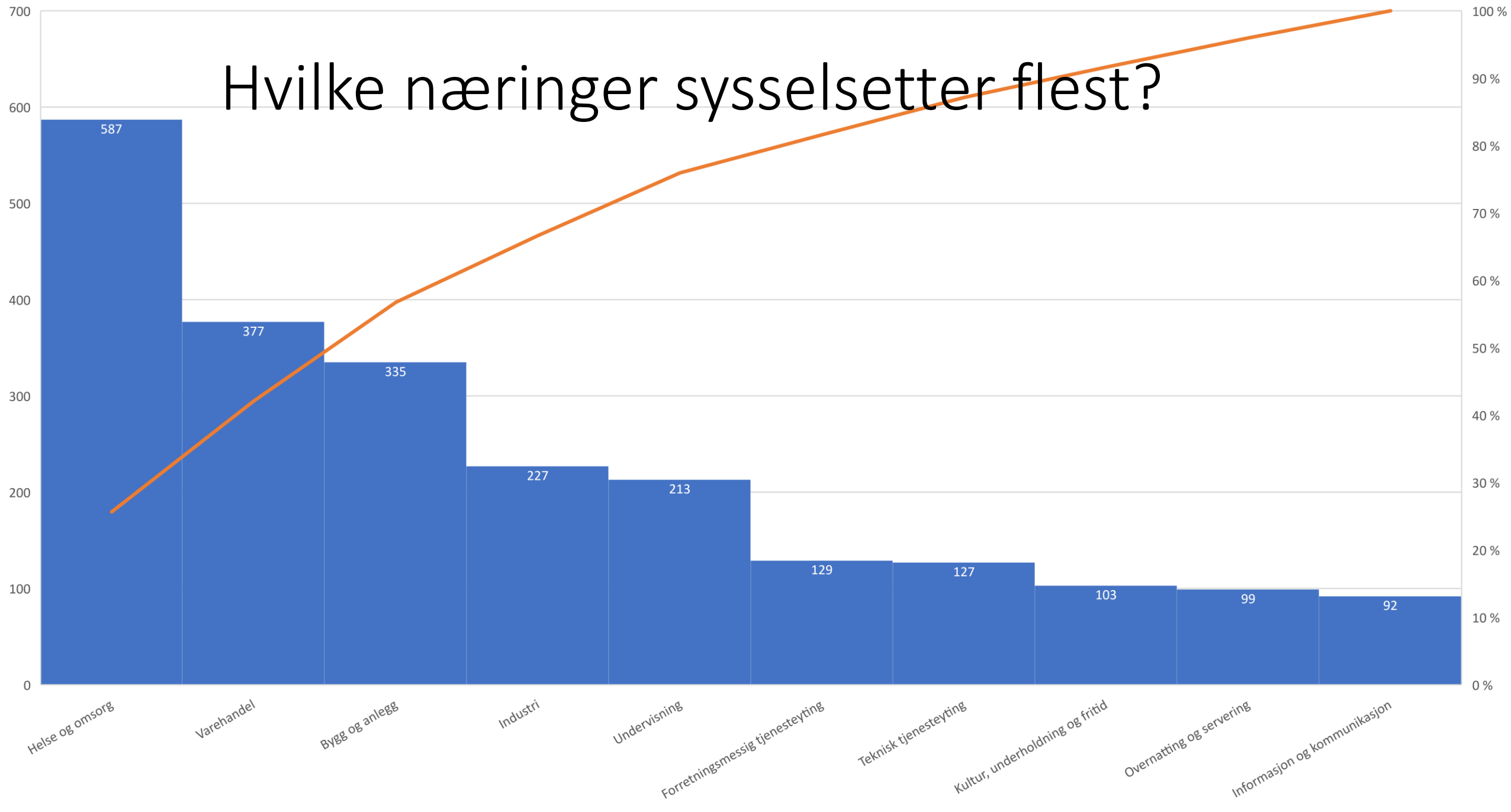

Hvilke næringer vokser mest?

- Oppdrett?
- Gruvedrift
- Olje, gass?
- Hvitfisk?
- Fornybar energi?

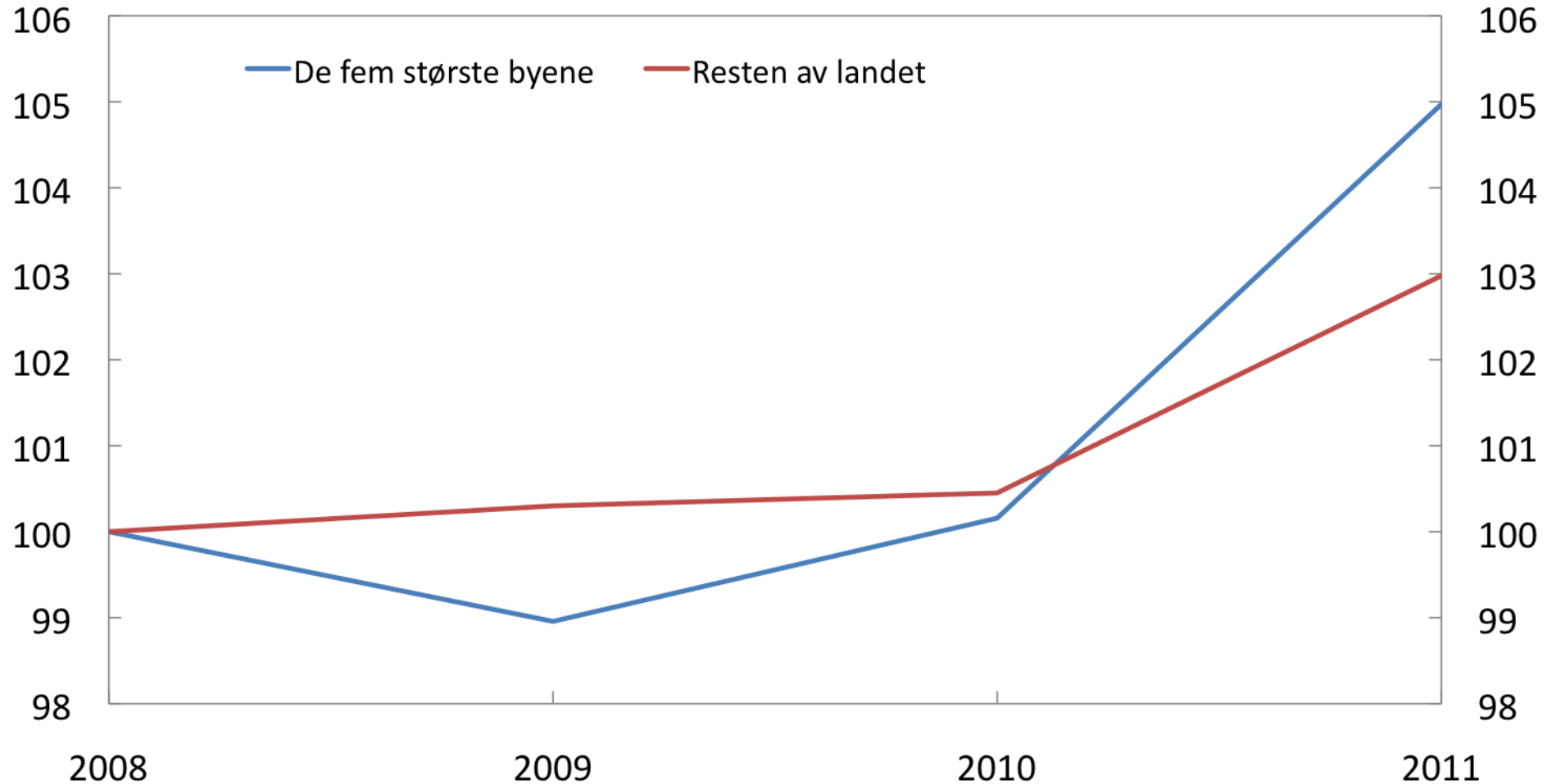
Hvilke næringer sysselsetter flest?

Kunnskapsnæringene vokser mest i byene

Årlig vekst i antall sysselsatte i kunnskapsnæringer¹⁾ for de fem største byene²⁾. Indeks. 2008=100. 2008-2011

¹⁾ Næringskode 62, 64, 66, 70, 71 og 72

²⁾ Oslo, Bærum, Stavanger, Bergen og Trondheim

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tjenester + kunnskapsøkonomi

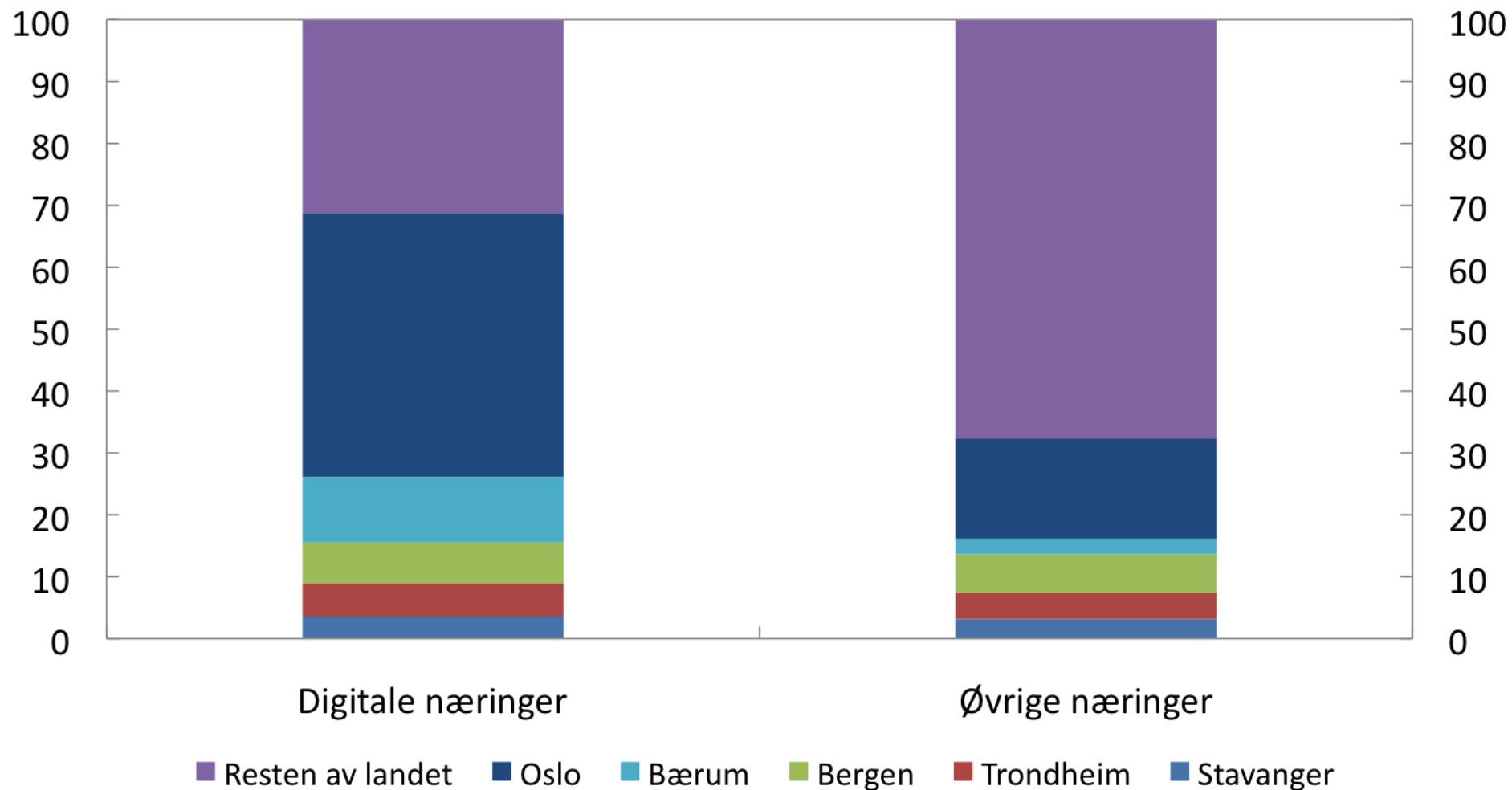
- Før: industriby og vareproduksjon
- Nå: Senter for "Globale kunnskapsnav" (Reve & Sasson 2012)
  - ((områder hvor Norge har en globalt ledende posisjon:
  - (1) Offshoreteknologi,
  - (2) Maritim teknologi og
  - (3) Oppdrettsteknologi.))
- I fremtiden blir kunnskapsnæringene viktigere for byutviklingen.
  - kunnskapsnæringenes vekst kan forklare mye av produktivitetsveksten i landets større byer
  - Men også i mange mindre

Digitale næringer samler seg i byene

Andelen sysselsatte i utvalgte næringer¹⁾ for de største byene²⁾.

Prosent. 2017

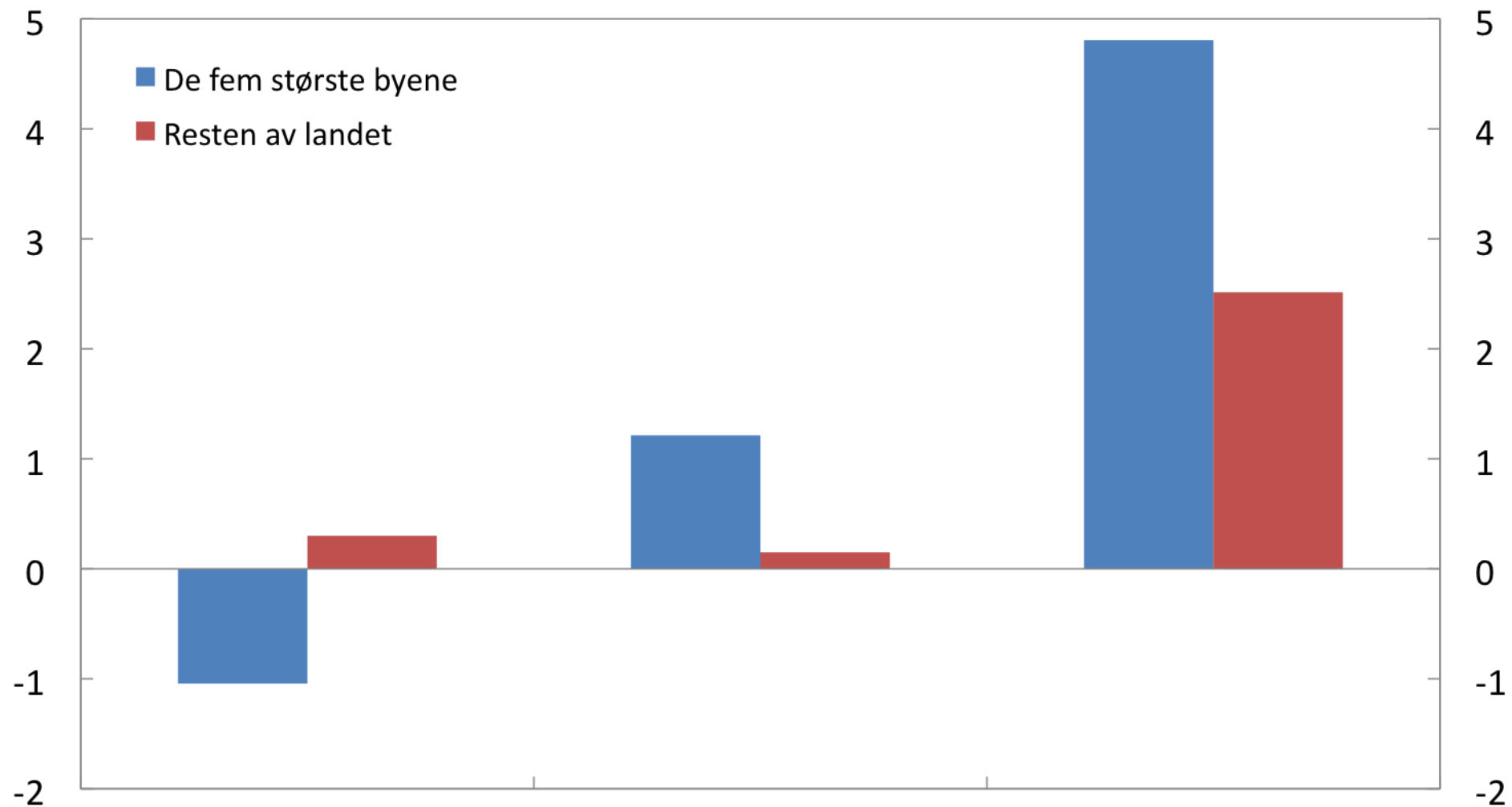
¹⁾ Digitale næringer er definert som næringsgruppe J Informasjon og kommunikasjon

²⁾ Bykommuner

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Kunnskapsnæringene vokser mest i byene

Årlig vekst i antall sysselsatte i kunnskapsnæringer¹⁾ for de fem største byene²⁾. Prosent. 2009-2017

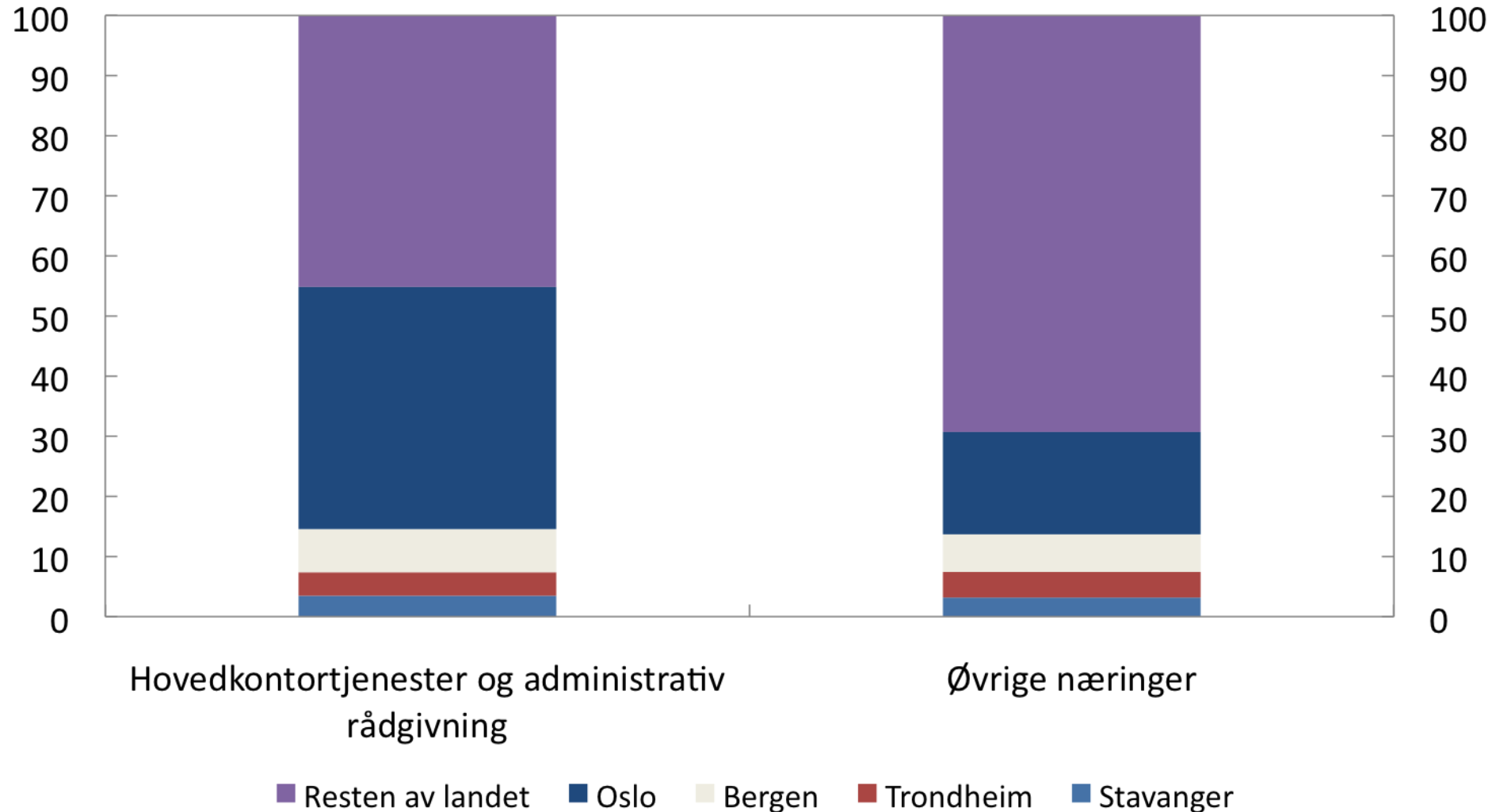
¹⁾ Næringskode 62, 64, 66, 70, 71 og 72

²⁾ Oslo, Bærum, Stavanger, Bergen og Trondheim

Kilde: Statistisk sentralbyrå

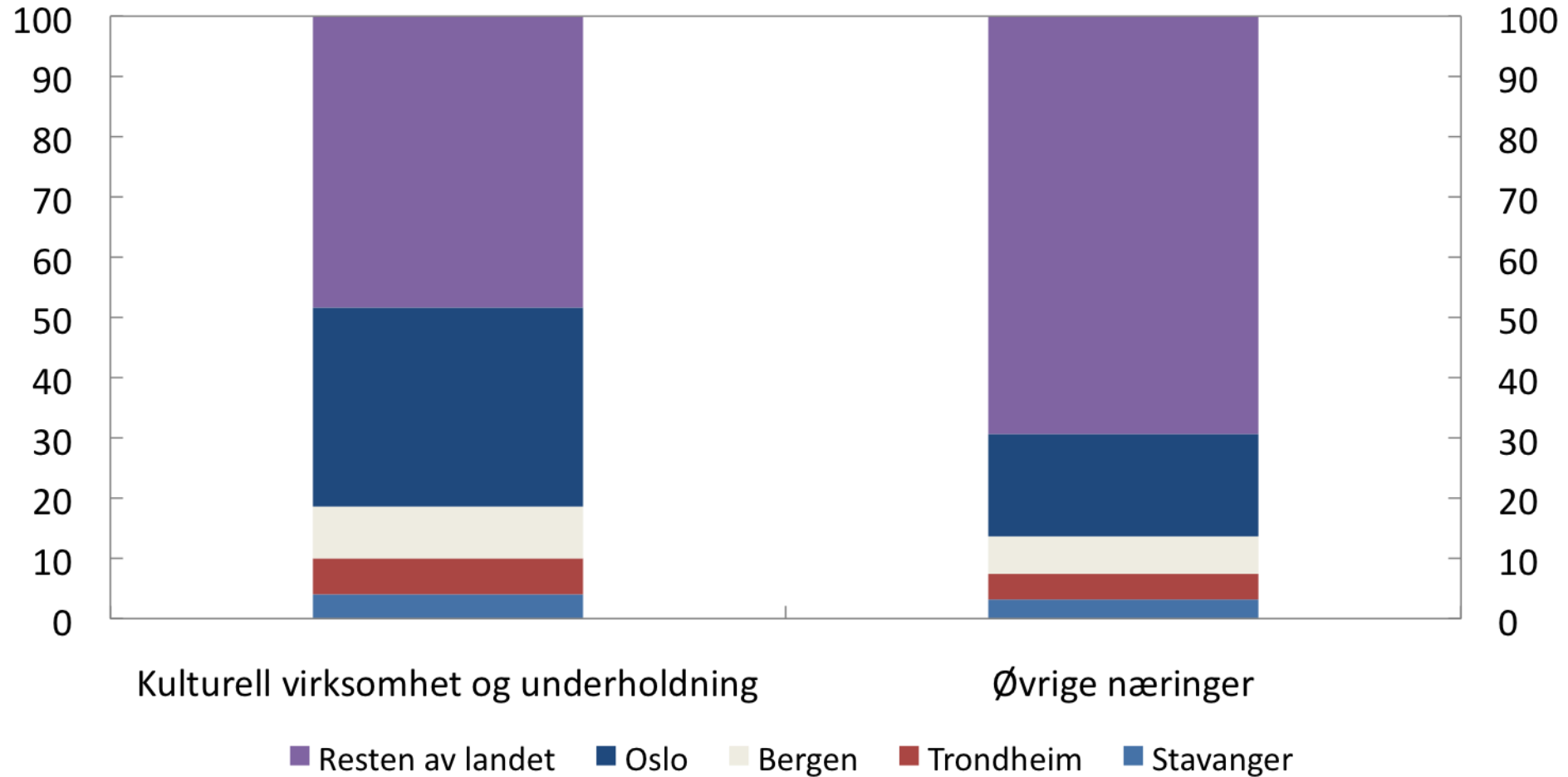
Hovedkontortjenester samler seg i byene

Andelen sysselsatte i næring 70 Hovedkontortjenester og administrativ rådgivning for de største byene¹⁾. Prosent.

Kulturell virksomhet samler seg i byene

Andelen sysselsatte i kulturell virksomhet¹⁾ og underholdning for de største byene²⁾. Prosent.

¹⁾ Næring 90 Kunstnerisk virksomhet, underholdning og fritidsaktiviteter og 91 Drift av biblioteker, arkiver, museer og annen kulturvirksomhet

²⁾ Bykommuner

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Forbruksmønstreets endring

- Mer tjenester, mindre varer i by

Hva skjer med en by der tjenestene dominerer?

- Høyere lønninger
- Lavere lønninger
- Høyere livskvalitet for noen
- Større fattigdom for andre
- Mer vekt på klassiske urbane kvaliteter
- Økt boligbygging i sentrale bystrøk

Symbolisk økonomi, eks Oslo, Stavanger, Svoltvær

- Fra nasjonalt senter til node i en internasjonalt økonomi?

Symbolsk økonomi

"Symbolsk økonomi" :

prosessen der verdier skapes gjennom kulturelle aktiviteter, inkludert kunst, musikk, dans, håndverk, museer, utstillinger, sport og design.

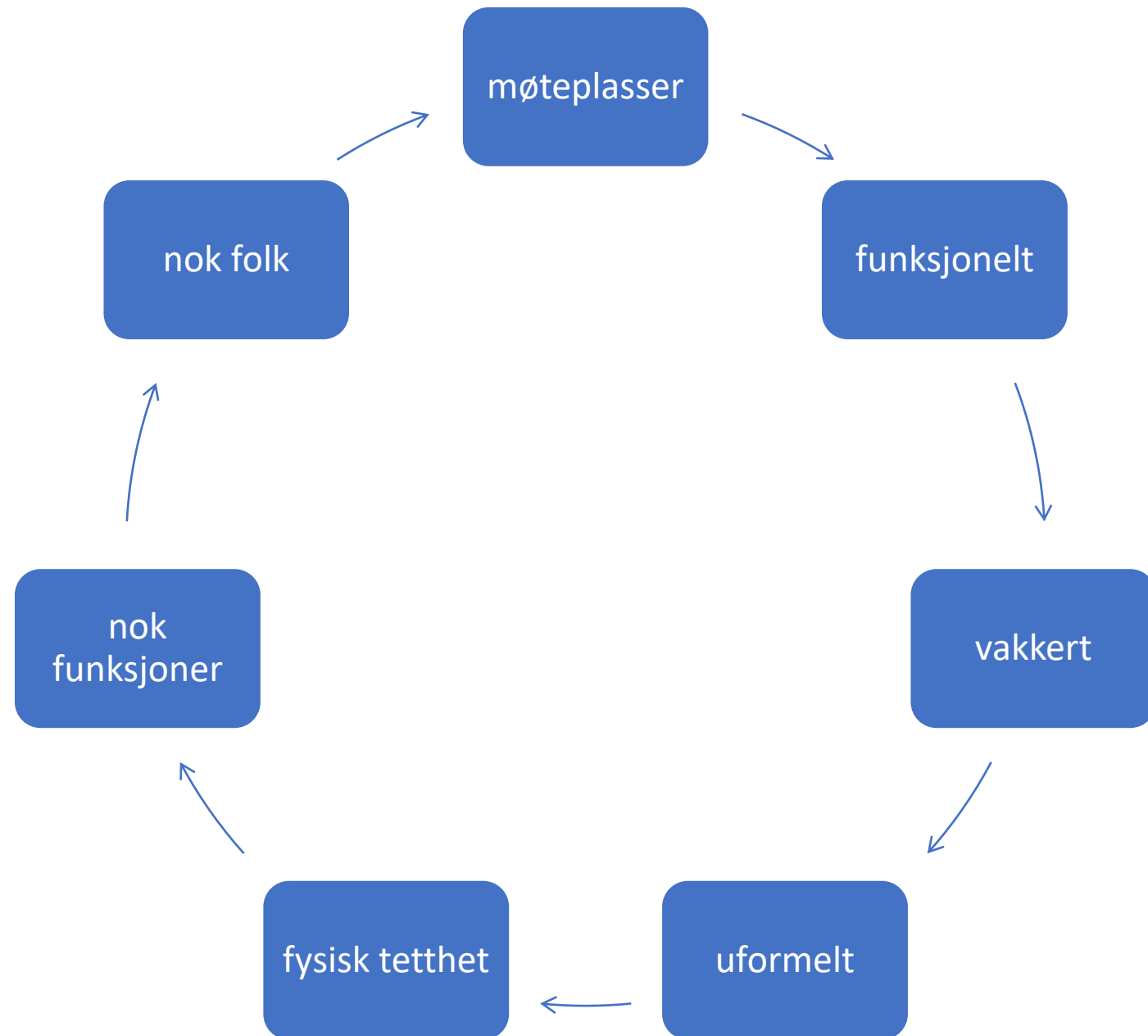
Og intellektuelle rettigheter.

Hva er svaret for de mindre stedene?

Vekst?

Et litt mer
nyansert
svar

Lokal identitet gir enorme gevinster

- Folkehelse
- Sosial kapital –
samhold og vennskap
- Frivillig sektor er både
en årsak og en effekt
- Tillit i det daglige gir
økonomisk vekst og
nyetableringer etc

Hvorfor er
identitet viktig?

Hva skaper denne fornemmelsen av identitet?

- Tilhørighet
- Tillit
- Trivsel
  - Intimitet
  - Menneskelig skala
  - Mennesker
- Trygghet
- frihet

Arkitekturhistorien har aldri vært så lønnsom som nå

Når byutvikling
blir turisme?

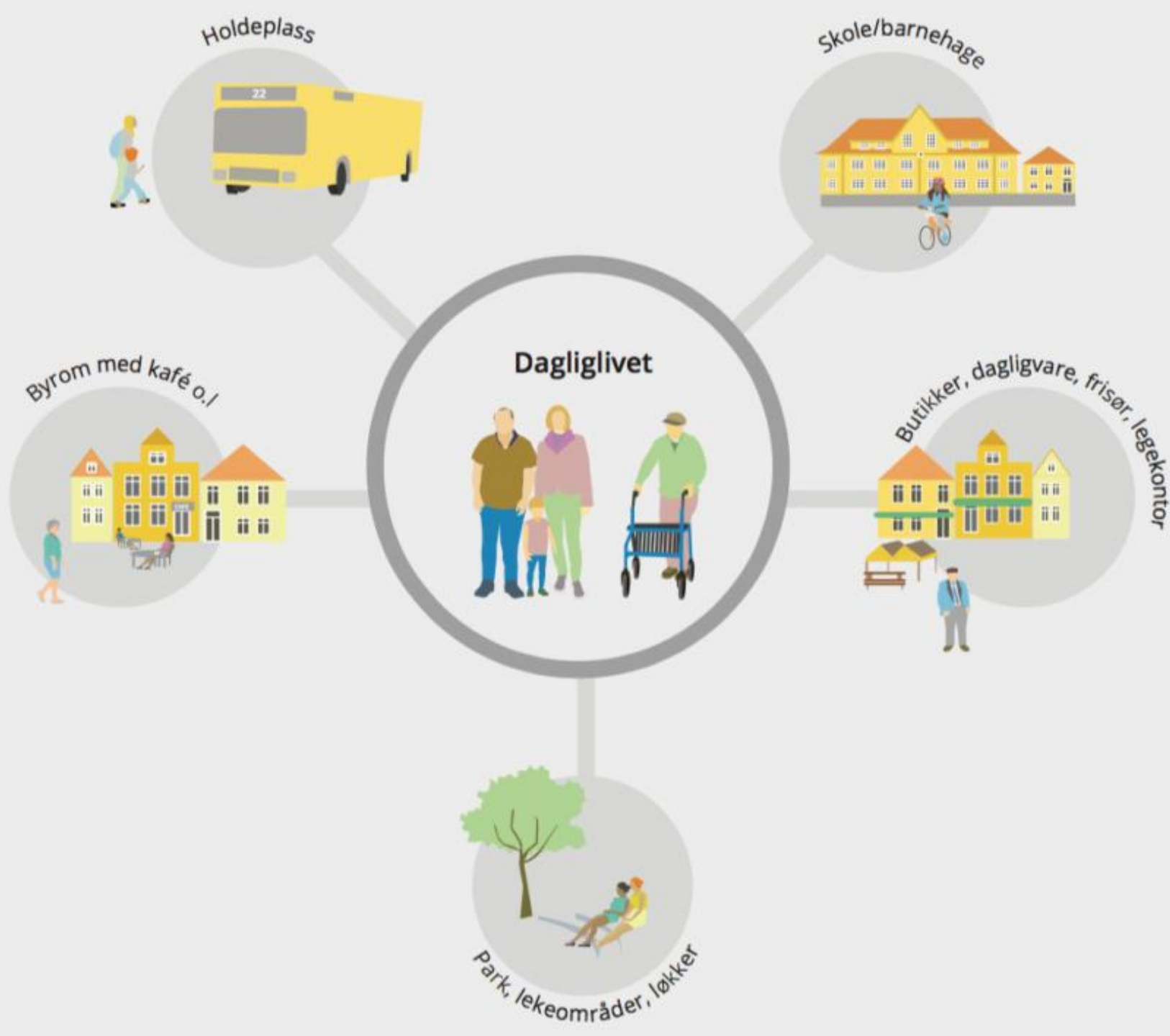

Strategier som styrker sentrum

Fredrikstad, et sted verdt å studere

10 minutter
til alt

Fredrikstad: Kommunal innovativ politikk kan gjøre undere

- Ordfører med visjoner
- Gratis kollektivtransport
- revitaliserte sentrum og handelen i sentrum
- Bylaboratorium
- Eksperimentell bypolitikk

Folk triller terning over Stortorvet: - Det er blitt helt nydelig

- Det lukter av treverket her! Det er blitt så vakkert, så nydelig, særlig det å få vekk disse bilene. Det er blitt et flott fristed hvor man kan sitte og glo. Det er kanskje litt dødt ennå, jeg vet ikke helt hva de har tenkt seg av beplantning? Dessuten må plassen fylles med folk. Folk, litt mer grønt og vannet i fontenen på, så blir det helt supert, sier Unni Lessum (76). Foto: Foto: Marianne Holøien

KLAR SEKSER: – Det blir en ren sekser, absolutt. De har fått til en sammensetning av et brukstorg og en åpen plass – de har ikke låst torget til ett bruksområde. Og de har fått til en del elementer, som det maritime. Mastene og tregulvene der skal jo illustrere skipsmaster og skipsdekk, sier Stian Torp

SAVNER INGENTING: – Det er blitt veldig fint her, og det er en helhet over plassen. Jeg kan ikke komme på noe jeg savner her på torget. Siden det ikke er så lenge siden jeg flyttet hit til byen, vet jeg jo ikke hvordan det var før, da det var biler her, sier Martin Scherve (25).

MANGLER NOE: – Skal jeg være helt ærlig, synes jeg at det mangler noe. Litt kafeer og ting som skjer her. Benkene er OK, men jeg savner kanskje noen spenstige farger. Det er en god idé, men den er ikke helt fullført, sier Sara Hadjian (31).

FORNØYDE: – Det er blitt helt super her, og veldig mye bedre enn hva det var. Det at man nå kan sitte her og det er litt delikat rundt, uten maset og støyen fra bilene som var her før, er helt flott. Det kunne kanskje vært litt mer grønt? Beplantning skaper alltid trivsel, sier Anne og Trygve Røhner (58 og 62) fra Hvaler.

Sentrumskoordinator

- «Sentrum blir ikke mer attraktiv av gateparkering. Hvis vi må konkurrere med kjøpesentrene på parkering er vi dømt til å tape. Sentrum må ha kvaliteter som gjør at folk ønsker å være her og vil betale for å parkere».
- Stine Ferguson, Fredrikstads første sentrumskoordinator

Kollektivtransportens rolle

Rutetider Gamlebyferga

Timetables The Fortress Town ferry

Gratis ferge / Free ferry

Fortress Town		Fortress Town	
Start	End	Start	End
06:00 - 07:30	07:30 - 09:00	18:00 - 19:30	19:30 - 21:00
Varer 15 min	Kontinuerlig	Varer 15 min	Kontinuerlig
17:00 - 24:00		20:00 - 24:00	
Varer 15 min		Varer 15 min	
20:00 - 24:00		20:00 - 24:00	
Varer 15 min		Varer 15 min	

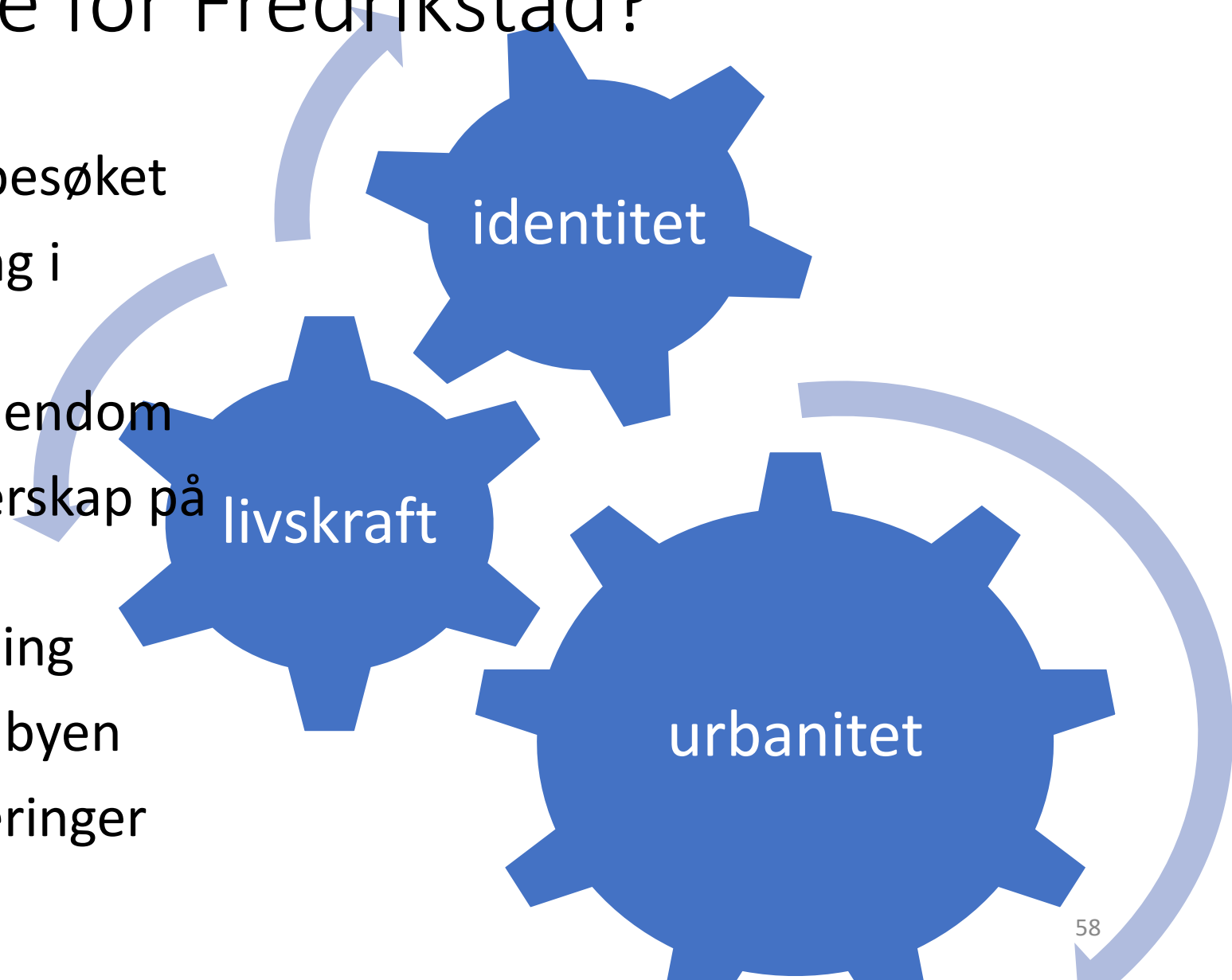
☎ +47 22 20 90 00 / +47 904 11 111
 95 04 46 95

Gressvik, Værsto, Kråkerøy, Smertu, Gamlebyen, Isgran, Ciccignon, Sentrum

#byferga

Hva er gevinstene for Fredrikstad?

- 40 prosents + sentrumsbesøket
- 30 prosents + i omsetning i sentrum
- Økte priser på næringseiendom
- Økt konsentrasjon av eierskap på næringseiendom
- Sterk økning i boligutvikling
- Økt interesse fra alle for byen
- Økt antall næringsetableringer

Hva kan vi lære?

- Gjør sentrum attraktivt for boliger, handel, service og kapital
- Begrense det som svekker trivsel og det urbane
- Styrk tilgangen på en bærekraftig måte
- Vær by!

- Og ikke etabler handelskonkurransen utenfor byene

Når urbanisering
blir et moteord

Noen steder er små, men fine og urbane

- Skudeneshavn, Åkrehamn, Kopervik

Hva skal man gjøre med attraktiviteten til de mindre stedene når det største stedet blir mer attraktivt?

Jørpeland?

Over 1200 boliger og tomter klare for salg til Ryfast åpnes

Eiendomsmarkedet flommer over i Søre Ryfylke. Er det mulig å få solgt alt? Her er en oversikt over de billigste og dyreste stedene å bo.

Hva er galt med bygningsarven?

Attraktivitet skapes ved å tenke urbant

- Spør ikke hva som kan legges i sentrum
- Spør heller hva som absolutt ikke kan legges i sentrum

Reell bærekraft krever god by- og
tettstedsutvikling